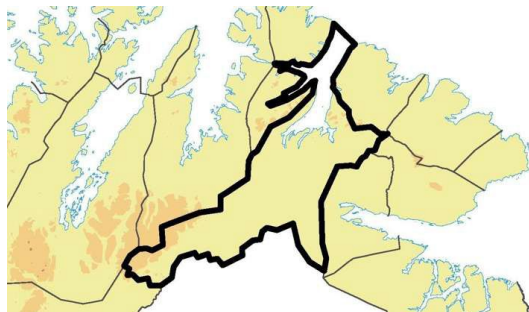

7. čielggadanguovlu Deatnu/Deanuvuotna

ÁLGGAHUS¹

7. čielggadanguovlu Deatnu/Deanuvuotna leat dat eatnamat Deanu gielddas maid Finnmarkku-opmodat (FeFo) válddii badjelasas Statskogas dalle go finnmárkoláhka bidjui fápmui suoidnemánu 1. beaivve 2006. Dasa lassin gullá čielggadanguovlui olles Deanuvuotna, maiddái dat oasis vuonas mat leat Bearalvági ja Gámgaviikka gielddain.

Komisjovdna lea 7. čielggadanguovllu raporttas čielggadan ja dahkan oaivila das ahte gii eaiggáda čielggadanguovllu eatnamiid, ja makkár geavahan-vuoigatvuođat leat eatnamiin. Raporta gieđahallá oktiibuot 55 vuoigatvuođadieđáhusa vejolaš kollektiiva ja/dahje individuála vuoigatvuođain.

Finnmárkolága § 29 mielde komisjovdna galgá čielggadit geavahan- ja eaiggáduššánvuoigatvuođaid gustovaš nátionála rievtti vuođul. Komisjovdna árvvoštallamiid vuođđun leat guhkitáigge geavaheami bokte vuoigatvuođaháhkama dábalaš riekteprinsihpat. Jus galgá leat vuođđu háhkat vuoigatvuođaid, ferte leat leamaš guhkit áigge geavaheapmi mii leamaš doarvái viiddis, ja ferte leat dahkkon buriin jáhkuin.

Raportta vuosttaš gihppagis (1.–7. kapihtal) leat obbalaš dieđut Deanu-čielggadanguovllu ja komisjovdna árvvoštallamiid rievttálaš rámmaid birra. Áššit main lea sáhka kollektiiva vuoigatvuođain stuorát dahje unnit joavkkuin (gieldda ássit, gilážiid álbmogat, boazodoalloorohagat) leat gieđahallon raportta nuppi oasis (8.–27. kapihtal). Eaŋkilolbmuid dahje bearrašiid vuoigatvuođaáššit lea gieđahallon raportta goalmmát oasis (28.–60. kapihtal).

Komisjovdna konklusjovnnaid sáhtta ovddidit Finnmarkku meahcceduopmostullui ovdal njukčamánu 10. beaivve 2028, vrd. finnmárkolága § 38. Meahcceduopmostuolu mearrádusaid sáhtta guoddalit Alimusriektái, vrd. finnmárkolága § 42.

EAIGGÁDUŠŠANRIEKTI JA GEAVAHAN-VUOIGATVUOHTA - OBBALAČČAT

Komisjovdna lea vuostáiváldán guokte vuoigatvuođadieđáhusa main lea sáhka eaiggáduššánrievttis daidda eatnamiidda Deanu gielddas maid FeFo válddii badjelasas Statskogas suoidnemánu 1. beaivve 2006. Lea Sohpar ja Deanu gielda geat leat ovddidan dieđáhusaid, ja dieđáhusat leat gieđahallon ovtta raportta 8. kapihtalis.

Komisjovdna vuolggasadjin leamaš historjjálaš dilálašvuođat, ja konklusjovdna lea ahte ii lean kvalitatiiva erohus vuoigatvuođain Vuolle-Deanus ja Badje-Deanus jagis 1751, dalle go maiddái otná Deanu gieldda bajimus oasis gárte dánska-norgga stivrejumi vuollái. Dan áigge ledje Deanu gieldda eatnamat juohkásan njealji siidii; Deanu siida, Ohcejoga siida, Várjjat siida ja Deanodat siida. Dáid siiddaid álbmogiin ledje oapmerievttálaš oktovuoigatvuođat resursaávkástallamii siiddaid iežaset resursaguovlluid siskkobealde.

Komisjovdna čielggadeapmi čájeha ahte Deanu álbmogis lea maŋná 1751 leamaš viiddis ja mánggabealat báikkálaš meahcceresursa-geavaheapmi. Geavaheapmi lea dáhpáhuvan eanáš gilážiid árbevirolaš ávkástallanguovlluin, ja juohke gili álbmot lea vuosttažettiin geavahan «iežas» guovlluid. Dan dihtii eai leat oktovuoigatvuođat mat jagis 1751 gulle dieid

¹ Jus leat nyánsaerohusat čuovvovaš teavsttas ja raportateavsttas, de lea raportateaksta mii gusto.

Deanu siiddaide, ovdánan oktasaš kollektiiva eaiggáduššanriektin dahje oktasaš eksklusiiva geavahanriektin mii gokčá olles Deanu gieldda.

Dasto gártá gažaldahkan komišuvdnii ahte leat go gilážat mat leat ovddidan sierra eaiggáduššan-dahje geavahanriektegáibádusaid, háhkan dákkár vuoigatvuođaid «iežaset» guovlluide. Komišuvdna lea giedahallan 12 vuoigatvuođadieđáhusa báikkálaš giliserviin ja sullasaš ovtastusain, čieža Badje-Deanus ja vihtta Vuolle-Deanus.

Badje-Deanu giliserviid oktasaš dovdomearkan lea ahte dain lea sáhka kollektiiva eaiggáduššan-rivttiin gilážiid árbevirolaš ávkkástallanguovlluin. Vuolle-Deanu gáibádusain lea sáhka iešguđetge lágan geavahanvuoigatvuođain.

Árvvoštaladettiin dieđáhusaid komišuvdna lea bálddalastán báikegoddeálbmogiid geavaheami ja riekteádejumiid ja stáhta disposišuvnnaid čielggadanguovllu iešguđetge osiin. Komišuvdna lea oktiivástádusain Alimusrievtti cealkámušaide earret eará Kárášjoga áššis ja Unjárgga áššis, atnán nationála oapmerievtti sámi premissaid vuođul. Dan sivas go stáhta disposišuvnnaid viidodat ja báikkálaš riekteádejumiid sisdoallu lea varieren guovllus guvlui, lea komišuvdna riekte-diliid dáfus konkluderen iešguđetge láhkai iešguđetge osiin Deanus.

Komišuvdna lea ovttajienalaččat konkluderen ahte FeFo lea eananeaiggát Vuolle-Deanus, muhto ahte Vuolle-Deanu gilážiid álbmogiin leat iešheanalaš geavahanvuoigatvuođat daid iešguđetge gilážiid árbevirolaš ávkkástallanguovlluin. Vuođđun vuoigatvuođaide lea dološáigásaš geavahus. Vuoigatvuođat gustojit beroškeahhtá finnmáрко-lágas, ja dat leat báikkálaš vuosttašrievtti lágan vuoigatvuođat daidda geain áiggis áigái lea registrerejuvvon ássanbáiki daid iešguđetge gilážiin.

Báikkálaš vuosttašrievttit eai leat eksklusiiva, ja leat FeFo hálddašeami vuollásaččat ja oktiivástidit finnmáркоlága 3. kapihttala. Vuoigatvuođat lea suddjejuvvon ekspropriašuvnna ja ekspropriašuvdnalágan sisabahkkemiid vuostá. FeFo ferte Alimusrievtti láidestusaid mielde

Unjárgga áššis, heivehit hálddašeami nu ahte vuosttašrievttit váldojit vuhtii ja nannejuvvojit.

Komišuvnna eanetlohku (Gauslaa, Henriksen, Keskitalo ja Aamodt) leat konkluderen ahte Badje-Deanu gilážiid álbmogiin lea kollektiiva eaiggáduššanriektii gilážiid árbevirolaš ávkkástallanguovlluide, dakko bokte ahte juohke giláš eaiggáduššá «iežas» ávkkástallanguovlluide. Dát guoská gilážiidda Deanušaldis Deanuleagi ráigge bajásguvlui.

Gilážiid kollektiiva eaiggáduššanrievtti vuođđun lea dološáigásaš geavahus, ja vuoigatvuohta gullá daidda geain áiggis áigái lea registrerejuvvon ássančujuhushas daid gilážiin. Daid dilálašvuođain gos gilážiin leat latnjalasguovllut, eaiggáduššet daid gilážiid álbmogat latnjalasguovlluide searválagaid.

Unnitlohku (Andersen), lea čuovvulan eanetlogu árvvoštallama das mii guoská vuoigatvuođa-laččaide ja vuoigatvuođuiguovlluide ráddjemii, muhto lea atnán vuođđun ahte báikkálaš riekti lea vuosttašgeavahanriektii gilážiid árbevirolaš ávkkástallan-guovlluide. Unnitlogu oainnu mielde lea FeFo eananeaiggát maiddá Badje-Deanus, muhto báikkálaš vuosttašgeavahanrivttiin lea ekspropriašuvdnarievttálaš suodjalus, ja vuoigatvuođaid eksisteansa ráddje FeFo eaiggáduššan-ráđdejumi.

GUOLÁSTEAPMI DEANUVUONAS

Komišuvdna lea 24. kapihttalis giedahallan gáibádusa maid Bivdu lea ovddidan guolástan-vuoigatvuođaid hárrái Deanuvuonas ja vuona oalgevuonaide, oktan dain osiin vuonas mat gullet Gángaviikka ja Bearalvági gielddaide. Komišuvdna lea ovttajienalaččat konkluderen ahte daid namuhuvvon gielddaid álbmogiin geat ássat Deanuvuonas, ja muđui Deanu gieldda álbmogis, lea kollektiiva vuosttašriektelágan sierrariektii dábálaš guolásteapmái Deanuvuonas oktan oalgevuonain. Vuosttašrievtti vuođđun lea dološáigásaš geavahus.

Boahtteáiggi guolástanreguleremat fertejit hábmejuvvot nu ahte dat eai rivve vuoigatvuođalaččaid vejolašvuođa atnit guolástan-vuoigatvuođa. Sidjiide ferte maid nannejuvvot

beassan vuotnaresurssaide (guolásteapmái) maid vuoigatvuohta eaktuda. Vuoigatvuođalaččain lea maid vuoigatvuohta mielmearrideapmái go lea sáhka hálddašeamis resurssaid ja areálaid mat leat dárbbášlačča vuoigatvuođa atnimis.

Komišuvdna lea maid konkluderen ahte finnmárolága § 22 vuosttaš lađđasa b) bustáva kodifisere iešheanaláš rievtti mearraluossabivdui gittaneavvuiguin gieldda ássiide. Vuoigatvuođa vuođđun lea guhkitáigge geavaheapmi, ja mielddisbuktá earret eará ahte almmolaš eisseválddit fertejit váldit vuhtii dán rievtti boahhteáiggi reguleremiid olis. Čujuhettiin luossabivdosajiid, FeFo ferte bearráigeahččat ahte báikkálaš guolásteaddjit eai eretduvdojuvvo iežaset árbeviroláš bivdinsajiin.

BOAZODOALLORIEKTI

Boazodoallolága § 4:s čuovvu ahte dain osiin Deanus mat leat «*sámi boazoguohtonguvllu*» siskkobealde galgá adnot vuođđun ahte doppe lea dábálaš boazodoalloriekti, nu guhká go eará ii čuovo «*erenomáš riektedilálašvuođain*».

Čielggadettiin Deanu riektediliid komišuvdna ii leat gávdnan diekkár «*erenomáš riektedilálašvuođaid*». Nuba leage Deanus boazodollui háhkkojuvvon dábálaš geavahanriekti daidda eatnamiidda gielddas maid boazodoallolágit definerejit boazoguohtonguvlun. Riekti gullá siida-oasálaččaide ja eará badjeolbmuide daid boazodoaloorohagaid siskkobealde main dán áigge leat guohtoneatnamat Deanus, ja riekti gusto beroskeahtá báikkálaš eananeaggádilálašvuođain.

Rievtti vuođđun lea dološáigásaš geavahus, ja das lea dat sisdoallu maid boazodoalloláhka almmostahtá. Seammá lánkai go báikkálaš vuosttašrivttiin, boazodoallorievttis lea ekspropriašuvdnarievttálaš suodjalus, ja dakko bokte dat ráddje eaiggáduššanrievtti.

GOAHTERIEKTI

Komišuvdna lea 8. kapihttalis lassin Deanu gieldda eaiggáduššangáibádussii, gieđahallan gieldda

gáibádusa das ahte lea go gieldda álbmogii háhkkojuvvon riekti doalahit dáláš gođiid ja hukset ođđa gođiid meahccegeavaheami olis.

Komišuvdna lea konkluderen ahte lei háhkkojuvvon diekkár riekti dalle go stáhta 1970-logu loahpas regulerešgođii goahtegeavaheami. Mañitáigge stáhtalaš reguleremat eai leat dagahan ahte riekti lea nohkan. Rievtti ferte atnit Deanu gieldda báikkálaš goahtegeavaheami váldonjuolggadusaid mearrádusaid mielde. Dat mielddisbuktá earret eará ahte gođiin sáhtta leat eanemustá 12 m² vuođđoviidodat, dat galget leat huksejuvvon vuosttažettiin ávdnasiiguin mat gávdnojit doppe gosa áigu hukset (soahki, geađgi ja lavdnji), eai ge goađit galgga lohkkaduvvot. Goahteeaggádat geain ii leat šat dárbu goahtái, dahje geat eai šat deavdde goahteomastaneavttuid, omd. jus fárrejit eret gielddas, fertejit sirdit goahterievtti earáide geat devdet eavttuid, dahje fertejit diktit goađi «mannat ruovttoluotta lundui».

Goahteriekti ii atte vuođu háhkat eaiggáduššanrievtti eatnamii iešalddis goađi vuolde, ii ge leat ráddjejuvvon daidda osiide Deanu gielddas gos FeFo lea eanaeaiggát, muhto gusto maiddái guovlluin gos soitet leat eará eaiggádat. Goahteháldejeaddji ferte leat registrerejuvvon fástaássin Deanu gielddas, ja son ferte dahkat šiehtadusa eanaeaiggádiin. Háldejeaddji ferte maid čuovvut gielddalaš plánaeiseválddiid ja eará áigeguovdilis eiseválddiid.

EAŊKILOBMOT JA BEARRAŠAT

Komišuvdna lea gieđahallan 34 vejolaš vuoigatvuođadieđáhusa mat gusket eaŋkilolbmuide dahje bearrašiidda. 26 dáid dieđáhusain gustojit Badje-Detnui (kapihttalat 28–52), ja gávccii gustojit Vuolle-Detnui (kapihttalat 53–60). Lea earret eará sáhka goahtesadjerivttiin, iešguđetge meahccegeavahanvuoigatvuođain ja mearraluossabivdosadjerivttiin.

Daid dilálašvuođain gos eaŋkilolbmot dahje bearrašat leat gáibidan meahccegeavahan-

FINNMÁRKO- KOMIŠUVDNA

FINNMARKS- KOMMISSJONEN

EAMBBO DIEÐUT:
www.domstol.no/finnmarkskommisjonen
Tlf. 78 92 64 40
finnmarkskommisjonen@domstol.no

vuoigatvuoðaid, lea komišuvdna dábálaččat
konkluderen ahte gáibádusovddideddjiin lea oassi
kollektiiva rievttis mii gusto dan guovllus gos sii
ásset, muhto ahte sis eai leat daði eambbo
sierrarievttit.

Daid dilálašvuoðain main komišuvdna lea
miedihán goahtegáibádusaide, lea komišuvdna
atnán vuođđun ahte gáibádusovddideaddjis ii leat
eaiggáduššanriekti iešalddis goahtesadjái, muhto
ahte sus lea riekti diktit goađi ceaggát das, dahje
ođđasit hukset goađi dasa. Goađi geavaheapmi,
dahje ođđasishuksen, ferten dahkkot gieldda
dábálaš goahterievtti rámmaid siskkobealde.

Oktasaš dovdomearka daid goahtegáibádusain
maidda komišuvdna ii leat miedihán, lea ahte lea
vássán nu guhkes áigi (dávji birrasii 50 jagi) das
rájes go bearraša goahti lea gahččan, ja nuba
leage goahteriekti dan sadjái nohkan. Dákkár
dilálašvuoðain lea dattege daid gáibádus-
ovddideddjiin geain lea fásta ássanbáiki Deanus,
oassi obbalaš goahterievttis mii gusto gieldda
ássiide.